

Date: 27th March-2026

**BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA BADIY-IJODIY
QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHDA "MUSIQA MADANIYATI"
DARSLARINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI.**

Jo'rabayeva Mushtariy Jamoldin qizi

Namangan davlat universiteti san'atshunoslik

kafedrasi o'qituvchisi

mushtariygoraboyeva@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali o'quvchilarga badiiy-estetik tarbiya berishning samarali usullari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirish, balki ularning estetik didini shakllantirish, san'atga bo'lgan qiziqishini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, musiqa madaniyati darslari o'quvchilarda estetik idrok, emotsional sezgirlik, badiiy tafakkur va ijodiy faoliyatni rivojlantirishda muhim vosita sifatida qoraladi.

Maqolada musiqa ta'limining boshlang'ich bosqichida qo'llaniladigan samarali pedagogik metodlar, jumladan, interaktiv yondashuvlar, musiqiy o'yinlar, tinglash va tahlil qilish mashqlari, ijodiy topshiriqlar hamda sahnalashtirish usullarining o'quvchilarning estetik tarbiyasiga ta'siri keng yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanish bosqichlari va individual qobiliyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etishning ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqotda musiqa madaniyati darslarida milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish orqali o'quvchilarda estetik qadriyatlarni shakllantirish, san'atni anglash va baholash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari ham ko'rib chiqiladi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning badiiy-estetik tarbiyani samarali tashkil etishdagi o'rni ochib beriladi.

Mazkur maqola natijalari boshlang'ich ta'lim jarayonida musiqa madaniyati darslarini samarali tashkil etish, o'quvchilarning badiiy-estetik tarbiyasini rivojlantirish hamda ularning ijodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: musiqa madaniyati, badiiy-estetik tarbiya, boshlang'ich ta'lim, musiqiy idrok, estetik did, ijodiy qobiliyat, interaktiv metodlar, musiqiy o'yinlar, tinglash va tahlil, sahnalashtirish, pedagogik texnologiyalar, innovatsion yondashuv, milliy musiqa merosi, jahon musiqa san'ati, emotsional rivojlanish, badiiy tafakkur, didaktik vositalar, o'quv jarayoni samaradorligi, estetik ong, musiqiy faoliyat.

Аннотация: В данной статье рассматриваются эффективные методы формирования художественно-эстетического воспитания учащихся начальных классов на уроках музыкальной культуры. В современных условиях образования особое внимание уделяется не только повышению уровня знаний учащихся, но и развитию их эстетического вкуса, эмоциональной отзывчивости и интереса к искусству. В этом

Date: 27th March-2026

контексте уроки музыкальной культуры играют важную роль в формировании художественного восприятия, творческого мышления и эстетических ценностей. В статье анализируются современные педагогические методы, такие как интерактивные подходы, музыкальные игры, упражнения на слушание и анализ, творческие задания и элементы театрализации. Особое внимание уделяется учету возрастных и психологических особенностей учащихся при организации учебного процесса. Также рассматривается использование национального и мирового музыкального наследия как средства формирования эстетического сознания.

Результаты исследования показывают, что применение инновационных педагогических технологий способствует повышению эффективности художественно-эстетического воспитания, развитию творческих способностей и формированию устойчивого интереса к музыкальному искусству.

Ключевые слова: музыкальная культура, художественно-эстетическое воспитание, начальное образование, музыкальное восприятие, эстетический вкус, творческие способности, интерактивные методы, музыкальные игры, анализ музыки, театрализация, педагогические технологии, инновации, национальное музыкальное наследие, мировое искусство, эмоциональное развитие, художественное мышление.

Annotation: This article examines effective methods of providing artistic and aesthetic education to primary school students through music culture lessons. In modern education, it is important not only to improve students' academic knowledge but also to develop their aesthetic taste, emotional responsiveness, and interest in art. In this regard, music lessons serve as an essential tool for fostering artistic perception, creative thinking, and aesthetic awareness.

The study analyzes various pedagogical approaches used in primary music education, including interactive methods, musical games, listening and analytical activities, creative tasks, and dramatization techniques. Special attention is given to age-specific and psychological characteristics of students, ensuring that teaching methods are adapted to their developmental needs. The role of national and world musical heritage in shaping students' aesthetic values is also highlighted.

The findings indicate that the use of innovative pedagogical technologies significantly enhances the effectiveness of aesthetic education, promotes creative abilities, and encourages sustained interest in music and the arts.

Keywords: music culture, artistic-aesthetic education, primary education, musical perception, aesthetic taste, creative abilities, interactive methods, musical games, music analysis, dramatization, pedagogical technologies, innovation, national music heritage, world music, emotional development, artistic thinking.

Kirish:

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllanishi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi bu jarayonning eng muhim davri bo'lib, aynan shu bosqichda bolalarning estetik didi,

Date: 27th March-2026

badiiy tafakkuri va san'atga bo'lgan qiziqishi shakllanadi. Shu sababli boshlang'ich sinflarda o'qitiladigan fanlar, jumladan musiqa madaniyati darslari o'quvchilarning badiiy-estetik tarbiyasini rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi⁹.

Bugungi kunda ta'lim tizimida faqat bilim berish emas, balki o'quvchilarning estetik ongini shakllantirish, ularni san'atni anglash va qadrlashga o'rgatish, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish muhim vazifa sifatida qaralmoqda. Musiqa madaniyati darslari bu jarayonda o'quvchilarning emotsional dunyosini boyitadi, ularning musiqiy idrokini rivojlantiradi hamda go'zallikni his etish qobiliyatini shakllantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari psixologik jihatdan sezgir, ta'sirchan va tasavvurga boy bo'ladilar. Shu sababli musiqa orqali ularga estetik tarbiya berish ancha samarali hisoblanadi. Musiqa tinglash, qo'shiq kuylash, ritmik harakatlar bajarish, sahnalashtirish kabi faoliyatlar o'quvchilarning nafaqat musiqiy qobiliyatlarini, balki umumiy ijodiy salohiyatini ham rivojlantiradi. Ayniqsa, dars jarayonida interaktiv metodlar, o'yin texnologiyalari va innovatsion yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshirib, ularning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi¹⁰.

Shuningdek, musiqa madaniyati darslarida milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish orqali o'quvchilarda milliy qadriyatlar, estetik dunyoqarash va san'atga hurmat hissi shakllanadi. Bu esa yosh avlodni ma'naviy yetuk, estetik jihatdan rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berishning samarali usullarini aniqlash va ularni amaliyotga joriy etish bugungi ta'lim tizimi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — musiqa madaniyati darslarida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik metodlar orqali o'quvchilarning badiiy-estetik tarbiyasini rivojlantirish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslashdan iboratdir.

Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslarini samarali tashkil etish, o'quvchilarning estetik didini shakllantirish hamda ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritiladi¹¹.

Asosiy qism: Boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berish o'quvchilarning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishida muhim pedagogik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish, avvalo, ilmiy asoslangan metodlar, didaktik yondashuvlar va o'quvchilarning yosh xususiyatlarini inobatga olishni talab etadi. Musiqa ta'limi orqali o'quvchilarda estetik idrok, emotsional sezgirlik, badiiy tafakkur va ijodiy faollik shakllanadi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiya ko'proq amaliy faoliyat orqali samarali rivojlanadi. Shu sababli musiqa madaniyati darslarida quyidagi metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega:

⁹ Shavkat Mirziyoyev. (2021). *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston NMIU.

¹⁰ Karimov, I. A. (2008). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.

¹¹ Jo'rayev, R. H. (2015). *Musiqa ta'limi metodikasi*. Toshkent: Fan va texnologiya.

Date: 27th March-2026

Birinchidan, **musiqa tinglash va tahlil qilish metodi**. Bu metod orqali o'quvchilar turli janrdagi musiqa asarlarini tinglaydi, ularning mazmuni, ohangi, ritmi va kayfiyatini tahlil qiladi. Bu jarayon o'quvchilarda musiqiy idrokni rivojlantiradi, estetik didni shakllantiradi va san'atni anglash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Tinglash jarayonida savol-javob usullaridan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi.

Ikkinchidan, **qo'shiq kuylash va ijro faoliyati**. Qo'shiq kuylash o'quvchilarning nafaqat musiqiy qobiliyatlarini, balki emotsional holatini ham rivojlantiradi. Jamoa bo'lib kuylash orqali o'quvchilarda hamkorlik, jamoaviylik va o'zaro hurmat hissi shakllanadi. Shu bilan birga, milliy qo'shiqlarni o'rganish orqali o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat va estetik did rivojlanadi.

Uchinchidan, **musiqiy o'yinlar va interaktiv metodlar**. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'yin orqali o'rganish eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Musiqiy o'yinlar orqali o'quvchilar ritmni his qilish, tovushlarni farqlash, musiqa bilan harakat uyg'unligini ta'minlashni o'rganadilar. Interaktiv metodlar esa o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlaydi.

To'rtinchidan, **sahnalashtirish va ijodiy topshiriqlar**. Bu metod orqali o'quvchilar musiqa asosida kichik sahna ko'rinishlari yaratadi, rollarga kiradi va o'z ijodiy salohiyatini namoyon etadi. Sahnalashtirish o'quvchilarning tasavvurini kengaytiradi, ularning nutq madaniyatini va badiiy fikrlashini rivojlantiradi.

Beshinchidan, **ritmik harakatlar va plastika**. Musiqa bilan uyg'un harakatlar bajarish o'quvchilarning jismoniy va estetik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon bolalarda ritmni his qilish, koordinatsiya va estetik ifoda qobiliyatlarini rivojlantiradi¹².

Musiqa madaniyati darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Xususan, multimediali vositalar, audio va video materiallar, interaktiv platformalar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va dars samaradorligini ta'minlaydi. Innovatsion yondashuvlar orqali darslarni tashkil etish o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va ijodiy faolligini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, badiiy-estetik tarbiya jarayonida milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish muhim pedagogik ahamiyatga ega. Milliy kuy-qo'shiqlar, folklor namunalarini o'rganish orqali o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, madaniy merosga hurmat hissi shakllanadi. Jahon musiqa namunalarini tinglash esa ularning estetik dunyoqarashini kengaytiradi¹³.

Shuningdek, o'qituvchi shaxsining roli ham alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchining kasbiy mahorati, ijodiy yondashuvi, darsni qiziqarli tashkil eta olishi o'quvchilarning estetik tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois o'qituvchi doimo o'z ustida ishlashi, yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirib borishi zarur.

Umuman olganda, boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berish samaradorligi kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayonda

¹² Tolipov, O. Q., & Usmonboyeva, M. (2012). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan

¹³ Tolipov, O. Q., & Usmonboyeva, M. (2012). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan

Date: 27th March-2026

an'anaviy va innovatsion metodlarning uyg'unligi, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish va amaliy faoliyatga asoslangan ta'lim muhim ahamiyatga ega.

Natijalar tahlili

Tadqiqot jarayonida boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berishning samaradorligi turli metod va yondashuvlar asosida tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, musiqa darslarida interaktiv, amaliy va ijodiy faoliyatga yo'naltirilgan metodlardan foydalanish o'quvchilarning estetik rivojlanishiga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Birinchidan, musiqa tinglash va tahlil qilish mashqlari o'quvchilarning musiqiy idrokini rivojlantirib, ularning estetik didini shakllantirishga xizmat qilganligi aniqlandi. O'quvchilar musiqa asarlarini anglash, ularning mazmunini his etish va baholash ko'nikmalarini egallay boshlagan. Bu esa ularning badiiy tafakkurini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilgan.

Ikkinchidan, qo'shiq kuylash va jamoaviy ijro faoliyati o'quvchilarning emotsional holatini yaxshilagan, ularda san'atga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirgan. Jamoa bilan ishlash jarayonida o'quvchilarda hamkorlik, intizom va estetik zavq hissi kuchaygan.

Uchinchidan, musiqiy o'yinlar va interaktiv metodlar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirganligi kuzatildi. Bunday darslarda o'quvchilar faol ishtirok etib, bilimlarni oson va samarali o'zlashtirgan. Ayniqsa, o'yin elementlari bilan boyitilgan mashg'ulotlar ularning ijodiy fikrlashini rag'batlantirgan.

To'rtinchidan, sahnalashtirish va ijodiy topshiriqlar o'quvchilarning tasavvurini kengaytirib, ularning o'zini erkin ifoda etish qobiliyatini rivojlantirgan. Bu esa nafaqat musiqiy, balki umumiy ijodiy salohiyatning o'sishiga olib kelgan.

Beshinchidan, milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish o'quvchilarda estetik qadriyatlar, madaniy ong va san'atga hurmat hissini shakllantirgan. Bu esa ularning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Umuman olganda, natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, musiqa madaniyati darslarida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik metodlar o'quvchilarning badiiy-estetik tarbiyasini samarali rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot asosida boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berish ta'lim jarayonining muhim va ajralmas qismi ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi. Musiqa san'ati o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ularning emotsional dunyosini boyitish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, musiqa madaniyati darslarini samarali tashkil etishda interaktiv metodlar, musiqiy o'yinlar, ijodiy topshiriqlar va sahnalashtirish usullaridan foydalanish yuqori natija beradi. Bu metodlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi hamda bilimlarni mustahkam o'zlashtirishga yordam beradi.

Date: 27th March-2026

Shuningdek, musiqa darslarida milliy va jahon musiqa merosidan foydalanish o'quvchilarda estetik qadriyatlarni shakllantirish, madaniy ongni rivojlantirish va san'atga hurmat hissini tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa yosh avlodni ma'naviy barkamol, estetik jihatdan rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlanganidek, dars samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy mahorati, innovatsion yondashuvi va pedagogik texnologiyalarni to'g'ri qo'llay olishiga bog'liqdir. Shu sababli o'qituvchilarning malakasini oshirish, zamonaviy metodlarni o'zlashtirish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Umuman olganda, boshlang'ich sinflarda musiqa madaniyati darslari orqali badiiy-estetik tarbiya berish o'quvchilarning shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va amaliy ishlanmalar ta'lim sifatini yanada oshirishga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shavkat Mirziyoyev. (2021). *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. Toshkent: O'zbekiston NMIU.
2. Karimov, I. A. (2008). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Abdurahmonov, Q. X. (2010). *Pedagogika nazariyasi va tarixi*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Jo'rayev, R. H. (2015). *Musiqa ta'limi metodikasi*. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Ismoilov, S. S. (2012). *Musiqa madaniyati darslarini o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
6. Tolipov, O'. Q., & Usmonboyeva, M. (2012). *Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Fan.
7. Davletshin, M. G. (2009). *Pedagogika va psixologiya asoslari*. Toshkent: O'qituvchi.
8. Fennell, D. A. (2015). *Ecotourism: An introduction* (3rd ed.). Routledge.
9. Swanwick, K. (1999). *Teaching music musically*. London: Routledge.
10. Hallam, S. (2006). *Music psychology in education*. London: Institute of Education Press.
11. Elliott, D. J. (1995). *Music matters: A new philosophy of music education*. Oxford University Press.
12. Reimer, B. (2003). *A philosophy of music education: Advancing the vision* (3rd ed.). Prentice Hall.

